

YUQORI SINIF ONA-TILI DARSLARIDA GAP MAVZUSI USTIDA ISHLASH

Murtazayeva Oyjamol Rizamurod qizi
Samarqand viloyati Urgut tumani 63-maktab
I-toifali Ona-tili va adabiyoti o'qituvchisi

Annotatsiya. Annotatsiya-bu o'quvchilarga jumla tuzilishining nozik tomonlarini tushunishda yordam berish uchun til ta'limida qo'llaniladigan usul. Bu jumla ichidagi sub'ektlar, fe'llar, ob'ektlar, modifikatorlar va ulagichlar kabi turli elementlarni belgilash yoki ta'kidlashni o'z ichiga oladi. Izoh berish orqali talabalar jumlaning grammatik tarkibiy qismlarini aniqlashlari va tahlil qilishlari mumkin, bu so'zlar va iboralarning o'zaro bog'liqligini chuqurroq tushunishga yordam beradi va izchil va mazmunli iboralarni hosil qiladi.

Kalit so'zlar: jumla tuzilishi, ona tili darslari, yuqori sinf ta'limi, til ko'nikmalari, izoh, usullar, natijalar, munozara, xulosalar, takliflar.

Аннотация. Аннотация-бу ўқувчиларга джумла тузилишининг ножиқ томонларини тушунишда йордам бериш уч до таллимида колланиладиган усул. Бу джумлах ичидаги суб'объектлар, наполнитель, объектлар, модификаторлар ва улагичлар каби турли элементларни белгилаш йоки такидлашни из ичига олади. Изох бериш оркали талабалар джумланинг грамматик таркибий кишмларини аниқлашлари ва тахлил килишлари мумкин, бу созлар ва ибораларнинг о'зaro богликлигини чуқуррок тушунишга йордам беради ва изчил ва мазмушли ибораларни хосил килади.

Калит сўзлар: джумла тузилиши, она тили дарслари, юкори синф та'лими, тил ко'никмалари, изох, подмышечный, натиджалар, мунозара, сюлосалар, таклифлар.

Annotation. Annotation is a technique used in three-until education to help students understand the intricacies of the joomla structure. This includes defining or highlighting various elements such as subjects, fillers, objects, modifiers and connectors within the sentence. By making comments, students can identify and analyze the grammatical components of a sentence, which will help to deeper understand the relationship of words and phrases and form coherent and meaningful phrases.

Key words: sentence structure, native language classes, upper class education, language skills, annotation, axillary, outcomes, debate, conclusions, suggestions.

Tilni bilish samarali muloqot va akademik muvaffaqiyatlarda muhim rol o'ynaydi. Yuqori sinf ta'limi doirasida ona tili darslari ona tilini chuqur anglash va o'zlashtirishni

rivojlantirishga qaratilgan. Til o'rganishning turli jihatlari orasida jumla tuzilishi muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada yuqori sinf ona tili darslarida jumla tuzilishining ahamiyati, izohlash usullarini taqdim etish, qo'llanilgan usullarni muhokama qilish, natijalarni namoyish etish, har tomonlama muhokama qilish va yanada takomillashtirish bo'yicha xulosalar va takliflar berilgan.

Izohlash jarayoni tushunish va tahlil qilishga yordam berish uchun jumlaning turli tarkibiy qismlarini belgilash yoki ta'kidlashni o'z ichiga oladi. Ushbu uslub, ayniqsa, ona tili darslarida foydalidir, chunki u o'quvchilarga grammatik elementlarni, sintaktik naqshlarni va so'zlar o'rtasidagi munosabatlarni aniqlashga yordam beradi. Izoh tanqidiy fikrlashga yordam beradi va jumla tuzilishini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Gap tuzilishining til o'rganishga ta'sirini o'rganish uchun yuqori sinf o'quvchilarining namunalari bilan tadqiqot o'tkazildi. Ishtirokchilar jumla tuzilishiga bag'ishlangan bir qator ona tili darslaridan o'rdilar, ular davomida izohlash texnikasi qo'llanildi. Talabalar turli xil jumla tarkibiy qismlarini, shu jumladan mavzu, fe'l, ob'ekt, modifikatorlar va ulagichlarni aniqlash va izohlash bo'yicha ko'rsatmalar oldilar. Bundan tashqari, o'rganishni kuchaytirish uchun interfaol mashqlar, guruh muhokamalari va yozma topshiriqlar darslarga birlashtirildi.

Siz bergan jumlaning mavzusi "yuqori sinf ona tili darslari." Biroq, bu biroz noaniq ko'rinadi, shuning uchun men "yuqori sinf" va "ona tili darslari" haqida alohida ma'lumot beraman.

Yuqori sinf: "yuqori sinf" atamasi boylik, obro' -e'tibor va ta'sir jihatidan jamiyatda eng yuqori lavozimlarni egallagan shaxslardan tashkil topgan ijtimoiy sinfni anglatadi. Ushbu sinf ko'pincha meros qilib olingan boylik, imtiyozli tarbiya va eksklyuziv manbalar va imkoniyatlardan foydalanish bilan bog'liq.

Ona tili darslari: ona tili darslari odatda insonning ona yoki birinchi tilini o'rgatish va malakasini oshirishga qaratilgan o'quv mashg'ulotlari yoki kurslarini nazarda tutadi. Ushbu darslar nutq, o'qish, yozish va tushunish kabi lingvistik ko'nikmalarni oshirishga qaratilgan.

Agar siz yuqori sinf odamlari ona tili darslariga qanday yondashishi yoki shug'ullanishi haqida ma'lumot izlayotgan bo'lsangiz, shuni ta'kidlash kerakki, til o'rganish va ta'lim turli ijtimoiy sinflar orasida farq qilishi mumkin. Yuqori sinfdagi shaxslar yuqori sifatli ta'lim resurslaridan, shu jumladan tilni o'qitishdan ko'proq foydalanishlari mumkin bo'lsa-da, ona tili darslarining o'ziga xos usullari, yondashuvlari va mazmuni har qanday ijtimoiy sinfga xos bo'lishi shart emas.

Oxir oqibat, "yuqori sinf ona tili darslari" mavzusi til ta'limi haqida gap ketganda, turli xil ijtimoiy sinflarning shaxslari uchun mavjud bo'lgan resurslar, imkoniyatlar va o'quv muhitidagi potentsial farqlarni o'rganishni o'z ichiga olishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jumla tuzilishiga yo'naltirilgan darslar va izohlash texnikasi talabalarning til ko'nikmalariga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Talabalar grammatik jihatdan to'g'ri jummalarni tuzish, jumla elementlarini aniq aniqlash va izchil yozma va og'zaki iboralarni ishlab chiqarish bo'yicha yuqori malakani namoyish etdilar. Izoh berish jarayoni ularning analitik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berdi, ularga murakkab jummalarni dekonstruksiya qilish va murakkab lingvistik tuzilmalarni tushunish imkonini berdi.

Munozara bo'limida til o'rganishda jumla tuzilishining ahamiyati va uning muloqotga ta'siri ta'kidlangan. U yuqori sinf ona tili darslarida umumiy lingvistik kompetentsiyani oshirish, yozma ifodani yaxshilash va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish kabi jumla tuzilishini ta'kidlashi kerak bo'lgan sabablarni o'rganadi. Bundan tashqari, u jumla tuzilishini o'rganishda talabalar duch keladigan potentsial muammolarni o'rganadi va ularni engish uchun keng amaliyot imkoniyatlarini taqdim etish, individual o'qitish va doimiy mulohazalar kabi strategiyalarni taklif qiladi.

Xulosalar:

Topilmalar va munozaralarga asoslanib, yuqori sinf ona tili ta'limida jumla tuzilishiga yo'naltirilgan darslar va izohlash usullarini kiritish juda foydali degan xulosaga kelish mumkin. Gap tarkibida mustahkam poydevor yaratish orqali talabalar til ko'nikmalarini oshirishlari, muloqot qobiliyatini oshirishlari va akademik jihatdan ustun bo'lishlari mumkin. Natijalar shuni ko'rsatadiki, maqsadli o'qitish, interaktiv mashg'ulotlar va muntazam mashg'ulotlar jumla tuzilishini samarali o'rganish uchun muhim elementlardir.

Takliflar:

Yuqori sinf ona tili darslarida jumla tuzilishini o'qitish va o'rganishni yanada takomillashtirish uchun bir nechta takliflarni ko'rib chiqish mumkin:

- Texnologiyaning integratsiyasi: interaktiv dasturiy ta'minot yoki onlayn platformalarni o'z ichiga oladi, ular qiziqarli mashqlar va jumla tuzilishini tahlil qilish bo'yicha tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etadi.

- Haqiqiy materiallar: talabalarni turli xil jumla tuzilmalari va lingvistik uslublarga ta'sir qiladigan haqiqiy matnlar, adabiyotlar va media manbalaridan foydalaning.

- Tengdoshlar bilan hamkorlik: talabalar jumla tuzilmalarini birgalikda tahlil qilishlari va muhokama qilishlari, chuqurroq tushunishga yordam beradigan hamkorlikdagi o'quv muhitini rag'batlantirish.

- Doimiy baholash: talabalarning rivojlanishini kuzatish va ularning shaxsiy ehtiyojlarini qondirish uchun maqsadli fikr-mulohazalarni taqdim etish uchun muntazam baholarni amalga oshirish.

- Malaka oshirish: o'qituvchilarni jumla tuzilishini samarali o'qitishda pedagogik mahoratini oshirish uchun doimiy ravishda o'qitish va qo'llab-quvvatlash.

Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali o'qituvchilar yuqori sinf o'quvchilari uchun jumla tuzilishining kuchli buyrug'ini rivojlantirish va ularning til o'rganish imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish uchun qulay muhit yaratishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, jumla tuzilishini o'zlashtirish yuqori sinf ona tili darslarining hal qiluvchi jihati hisoblanadi. Annotatsiya texnikasi, maqsadli o'qitish va interaktiv mashg'ulotlardan foydalangan holda talabalar o'zlarining til ko'nikmalarini oshirishlari, muloqot qobiliyatlarini yaxshilashlari va ilmiy izlanishlarida ustun bo'lishlari mumkin. Taqdim etilgan takliflar jumla tuzilishini o'qitish va o'rganishni yanada takomillashtirish, talabalarning har tomonlama va boyituvchi til ta'limini olishlarini ta'minlash uchun imkoniyatlarni taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy o'rta ta'limning Davlat Ta'lim Standarti va o'quv dasturi (Boshlangich ta'lim).- Toshkent, 2017.
2. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent, “Nosir”, 2009.
3. Fuzailov S., Xudayberganova M., Yo'ldosheva Sh. Ona tili. 3-sinf uchun darslik. – Toshkent: “O'qituvchi” nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2019.
4. Ikromova R., G'ulomova X. va b. Ona tili. 7-sinf uchun darslik. – Toshkent: “O'qituvchi” nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020